

# Çeviride Eşdeğerlik: Eğretilmeler, Atasözleri ve Deyimler

## Equivalence In Translation: Metaphors, Proverbs and İdioms

Asiye ATALAY\*

### Öz:

Bu betimsel çalışmanın amacı, duygular ile bu duyguların anlatımları arasında bir köprü görevi gören eğretilme, atasözü ve deyimlerin yazınsal çeviri bağlamında ele alıp, eğretilme, atasözü ve deyim aktarımlarını dilsel ve kültürel açıdan incelemektir. Bu amaçla, Modern İran edebiyatının önde gelen yazarı Celal Âli Ahmed'in 1958 yılında yazdığı "Modir-i Medrese" isimli eserden ve bu eserin 2017 yılında "Okul Müdürü" olarak Türkçeye kazandırılan çevirisinden birkaç bölüm seçilip irdelenmiştir. Âli-i Ahmed'in en önemli ve en ünlü eseri olarak kabul edilen, gerçekçi bir üslupla kaleme alınan bu uzun hikâyede, 1953'te zamanın başbakanı Muhammed Musaddık hükümetinin düşmesiyle yaşanan ihtilâlin ardından meydana gelen olaylar sırasında müdürlük yapan bir öğretmenin huzur arayışı ve umutsuzlukları anlatılır. Hikâye dil ve üslup yönüyle sonraki yazarları oldukça etkilemiştir. Bir eser, bir başka esere çevrildiğinde, tıpkı bir adamın yabancı bir diyarda konuşmaya çalışması gibi, duygularını da tam olarak ifade edemeyebilir. Bu durum, kahramanın duygularını aktarmak için kullanılan dilsel öğelerin çeviride tam olarak karşılanamamasından kaynaklanabilir. Kahramanımız, öyküde yaşadığı olaylar karşısında çeşitli duygular hisseder. Bu duyguları okuyucuya aktarmak için eğretilmeler, deyimler ve atasözleri gibi dilsel öğeler kullanır. Ancak bu öğeler çeviride tam olarak karşılanamadığında, kahramanın duyguları da okuyucuya tam olarak aktarılamaz. Örneğin, kahramanımız öfkeli olduğunda "deliye döndüm" veya "kan beynime sıçradı" gibi ifadeler kullanabilir. Bu ifadeler çeviride "çok kızdım" veya "sinirlendim" gibi daha basit ifadelerle karşılanabilir. Bu durumda, kahramanın öfkesinin şiddeti ve yoğunluğu okuyucuya tam olarak aktarılamayabilir. Benzer şekilde, kahramanımız üzgün olduğunda "kalbim paramparça

\* asiye532@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-1977-2543, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

oldu” veya “dünya yıkıldı başıma” gibi ifadeler kullanabilir. Bu ifadeler çeviride “çok üzüldüm” veya “üzüntüden kahroldum” gibi daha basit ifadelerle karşılanabilir. Bu durumda, kahramanın üzüntüsünün derinliği ve yoğunluğu okuyucuya tam olarak aktarılamayabilir. Sonuç olarak, bir eserin bir başka esere çevrilmesi sırasında kahramanın duygularını aktarmak için kullanılan dilsel öğelerin tam olarak karşılanamaması, okuyucu üzerinde eserin asıl etkisini yaratmada engelleyici bir unsur olabilir.

**Anahtar Kelimeler:** Çeviribilim, Çeviride eşdeğerlik, Eğretileme, Celal Âl-i Ahmed, Okul Müdürü

### Abstract

The aim of this descriptive study is to examine metaphors, proverbs and idioms in the context of literary translation, which serves as a bridge between emotions and their expressions, from a linguistic and cultural point of view. For this purpose, a few sections from the work named “Modir-i Madrasah” written by Celal Âli Ahmed, the leading author of Modern Iranian Literature, in 1958, and the translation of this work, which was translated into Turkish as the “School Director” in 2017, were selected and examined. In this long story, which is considered to be the most important and most famous work of Âl-i Ahmed, written in a realistic style, the search for peace and despair of a teacher who was the principal during the events that took place in 1953 after the revolution following the fall of the then prime minister Mohammed Mossadegh’s government is told. . The story has greatly influenced subsequent writers in terms of language and style. When one work is translated into another, he may not be able to fully express his feelings, just like a man trying to speak in a foreign land. This may be due to the linguistic elements used to convey the hero’s emotions not being fully reflected in the translation. Our hero feels various emotions in response to the events he experiences in the story. He uses linguistic elements such as metaphors, idioms and proverbs to convey these feelings to the reader. However, when these elements cannot be fully met in translation, the hero’s emotions cannot be fully conveyed to the reader. For example, when our hero is angry, he may use expressions such as “I went crazy” or “blood splattered into my brain.” These expressions can be translated into simpler expressions such as “I was very angry” or “I was angry”. In this case, the severity and intensity of the hero’s anger may not be fully conveyed to the reader. Similarly, when our hero is sad, he may use expressions such as “my heart is shattered” or “the world has fallen on me.” These expressions can be translated into simpler expressions such as “I was very sad” or “I was overwhelmed with sadness”. In this case, the depth and intensity of the hero’s sadness may not be fully conveyed to the reader. As a result, when translating one work into another, the linguistic elements used to convey the emotions of the hero cannot be fully met, which can be a hindering factor in creating the main effect of the work on the reader.

**Keywords:** Science of translation, Equivalence in translation, Metaphors, Âl-i Ahmed, Modir-i Madrasah

## 1. GİRİŞ

Bu çalışmada, insan duygularını ve düşüncelerini en etkili şekilde ifade eden üç dil ögesi olan eğretilme, atasözü ve deyimleri yazınsal çeviri bağlamında inceleyeceğiz. Bu öğelerin dilbilimsel ve kültürel açılardan nasıl yorumlandığını ve çeviriye katkılarını ele alacağız. Eğretilme, bir kavramı veya duyguyu başka bir kavrama veya duyguya benzeterek açıklayan dil sanatıdır. Bu benzetme, genellikle mecaz, istiare ve teşbih gibi unsurlar kullanılarak yapılır. Eğretilme, yazıya hem anlam derinliği hem de estetik bir güzellik katar.

Bu betimsel çalışmanın amacı, insan duygularını anlama ve betimlemede önemli bir araç olan eğretilmeyi, uzun deneme ve gözlemlere dayanarak söylenmiş ve nesilden nesile aktararak halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki atasözlerini, anlatıma akıcılık ve çekicilik katan, genellikle gerçek anlamından ayrı bir anlam taşıyan, birden çok sözcükten oluşan kalıplaşmış sözcük topluluğu olan deyimleri, yazınsal çeviri bağlamında ele alarak, eğretilme, atasözü ve deyim aktarımlarını dilbilimsel ve kültürel açıdan incelemektir. Bu çalışmada, eğretilme, atasözü ve deyimlerin yazınsal çevirideki işlevleri ve bu dil öğelerinin hedef dilde doğru ve etkili bir şekilde aktarılabilmesi için gerekli olan dilbilimsel ve kültürel stratejiler araştırılacaktır. Eğretilme, atasözü ve deyimlerin kaynak metindeki anlam ve estetik değerlerinin hedef metine nasıl taşınabileceği, bu bağlamda çevirmenlerin karşılaşabileceği zorluklar ve çözüm önerileri tartışılacaktır.

Yazınsal metinlerin bir bütün olarak yarattığı etkinin dilsel kaynaklarının, “eğretilme, atasözü ve deyimler” gibi dil birimlerinin aktarımı üzerinden incelenmesi, çeviri araştırmalarında dilbilimsel yaklaşıma önemli bir katkı sunabilir. Bu bağlamda, eğretilme, atasözü ve deyimlerin yoğun kullanıldığı tespit edilen, Modern İran edebiyatının önde gelen yazarlarından Celal Âl-i Ahmed’in 1958 yılında yazdığı “Modir-i Medrese” adlı eseri incelenmiştir. Eser, 2017 yılında Büyüyenay Yayınları tarafından Türkçeye “Okul Müdürü” adıyla kazandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, “Modir-i Medrese” eserinde yer alan eğretilme, atasözü ve deyimlerin dilbilimsel ve kültürel açılardan incelenmesi ve bu dil birimlerinin yazınsal çeviri sürecine nasıl katkı sağladığını analiz etmektir. Eğretilme, atasözü ve deyimlerin kaynak metinden hedef metine aktarımında karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların nasıl aşıldığı üzerinde durulacaktır. Ayrıca, bu dil birimlerinin çeviri sürecindeki işlevleri ve etkileri tartışılarak, yazınsal çevirinin dilsel ve kültürel boyutlarına yönelik bir değerlendirme sunulacaktır.

Bir dilin diğer bir dille ses, yapı, söz kurulumu ve anlam açısından birebir eşleşmemesi nedeniyle çeviride eşdeğerlik sağlamak zorlu bir iştir. Çeviribilimde, kaynak metin (KM) ve erek metin (EM) arasında bütünsel özdeşlik veya denklik sağlanamamakla birlikte, eşdeğerlik ilişkisine farklı bakış açıları bulunmaktadır. Bu bağlamda, düz anlamlı, biçimsel, çağrışımsal, edimsel gibi çeşitli eşdeğerlik türlerinden söz edilmektedir (Kenny, 2009).

Bazı araştırmacılar, çeviriyi bir eşdeğerlik ilişkisi olarak tanımlarken, diğerleri bu tür bir bakış açısının çeviribilime zarar verdiğini ve gelişmesini engellediğini öne sürmektedir. 1980’lerden önceki çeviri kuramlarında, “eşdeğerlik” sorunsalının

genellikle çevirinin metinsel ve dilsel özelliklerine odaklanarak ele alındığını görmekteyiz. Ancak, 1980'lerden sonra, çeviri alanında işlevsel ve iletişimsel yaklaşımların gelişmesiyle birlikte, "eşdeğerlik" kavramı da yeniden yapılandırılmıştır (Berk, 2005, s. 48). Bu dönemde, çevirinin işlevi ve iletişimsel bağlamı daha fazla önem kazanmış, dolayısıyla eşdeğerlik kavramı da metnin amacına ve hedef kitlenin beklentilerine göre yeniden değerlendirilmiştir. Bu gelişmeler, çevirinin sadece dilsel ve metinsel uyumdan ibaret olmadığını, aynı zamanda kültürel ve pragmatik unsurların da göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymuştur.

Önde gelen kuramcılardan Hans Vermeer, Skopos kuramı ile "eşdeğerlik" kavramına meydan okumaktadır. Vermeer, çeviriyi belirli bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi gereken bir eylem olarak tanımlamaktadır (Vermeer, 2000, s. 221). Eco'nun da belirttiği gibi, çevirilerde eşdeğerlik bir uzlaşım ve çevirmen bu uzlaşmayı yaratandır (Kenny, 2009). Toury'e göre, iki metnin belirli bir açıdan eşitliğine bakmaktansa, hangi yönlerden ve ne dereceye kadar eşitlik gösterdiğine bakmak daha doğru olabilir (Toury, 1995). Vardar ise eşdeğerliği "karşılıklı içerme bağıntısı" olarak tanımlamaktadır (Vardar, 2002, s. 94; Bulut, 2012, s. 76).

Bu yaklaşımlar, çeviri çalışmalarında eşdeğerlik kavramının dinamik ve çok boyutlu bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Vermeer'in Skopos kuramı, çeviri sürecinde metnin amacının ve hedef kitlenin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini savunur, bu da geleneksel eşdeğerlik anlayışını sorgular. Eco ve Toury'nin görüşleri, eşdeğerliğin mutlak bir kavram olmadığını, çevirmenin metinler arasındaki denklik derecesini belirlerken çeşitli faktörleri dikkate alması gerektiğini öne sürer. Vardar'ın tanımı ise, eşdeğerliğin karşılıklı içerme ilişkisi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir; bu da çeviri sürecinde metinlerin içerik ve anlam bağlamında karşılıklı olarak örtüşmesini ifade eder. Bu çeşitli bakış açıları, çeviribilimde eşdeğerlik kavramının daha esnek ve bağlamsal bir anlayışla ele alınmasını sağlar.

Bu çalışmamızda, Toury'nin bakış açısı eşdeğerlik ölçütü olarak kabul edilmiştir ve çalışma, kaynak metin (KM) ile erek metin (EM) arasında eğretilmeler, atasözleri ve deyimler açısından ne derece eşdeğerlik sağlandığı konusu ile sınırlandırılmıştır. Toury'nin yaklaşımı, iki metin arasındaki belirli unsurların ne ölçüde ve hangi yönlerden eşdeğerlik gösterdiğini değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu bağlamda, araştırmamızda KM ve EM arasında dilsel ve kültürel aktarımların nasıl gerçekleştirildiği, bu unsurların çeviri sürecinde karşılaşılan zorluklar ve çözüm stratejileri incelenecektir.

Eğretilme, günlük yaşamda sıkça kullandığımız ancak çoğunlukla farkında olmadığımız bir dilsel araçtır. Bu kavram, günlük konuşma dilimizi hem şekillendirir hem de zenginleştirir. Eğretilme, bir sözcüğün alışılmış anlamının dışında, başka bir anlamda kullanılmasıdır. Başka bir deyişle, bir şeyi anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını geçici olarak kullanmaktır. Eğretilme, bir nesne veya olayın, başka bir nesne veya olayla karşılaştırılarak betimlenmesi sürecidir.

Bu dilsel araç, dilin estetik ve anlam boyutlarını genişleterek metinlere derinlik ve zenginlik katar. Eğretilme, genellikle mecaz, istiare ve teşbih gibi unsurları içerir. Ancak, eğretilmeli anlatımda doğrudan benzetme biçimi veya benzetmeyi belirten dilsel ifadeler kullanılmaz. Örneğin, "yanaklarındaki güller" ifadesi, kişinin

gülümsemesini betimlemek için kullanılan bir eğretilmedir (Karaman, 2012, s. 327). Bu örnek, eğretilemenin dilde nasıl estetik ve anlam derinliği yarattığını gösterir.

Eğretileme, duygularımızın, deneyimlerimizin ve etik anlayışımızın kısmen de olsa anlaşılır hâle gelmesini sağlar (Lakoff ve Johnson, 1980). Bu dilsel araç, karmaşık ve soyut kavramları somut ve tanıdık imgelerle ilişkilendirerek, anlaşılmasını kolaylaştırır. Özünlü (2001, s. 78), “insan akli söz sanatları yapmaya belki de benzetme (simile) ile başlamıştır” diyerek eğretilemenin dilin evrimindeki temel rolünü vurgulamıştır (Bulut, 2012, s. 76). Bu ifade, eğretilemenin dil ve düşüncenin gelişimindeki kritik işlevine dikkat çeker.

Örneğin, Muallim Nâcî'nin “Akıyor nûr gördüğüm dereden” dizesinde su, “nûr”a benzetilmiştir. Burada, suyun kendisi doğrudan ifade edilmemiş, onun yerine “nûr” (ışık) kullanılmıştır. Bu tür kullanım, okuyucunun hayal gücünü harekete geçirir ve metnin estetik değerini artırır. Eğretileme, sadece anlamı zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda metinlerin duygusal ve sanatsal etkisini de derinleştirir. Bu bağlamda, eğretilemenin çeviri sürecinde doğru ve etkili bir şekilde kullanılması, orijinal metnin anlam ve estetik değerlerinin korunmasına katkı sağlar.

Eğretileme, kelimelerin sıradan anlamlarının ötesine geçerek, gizli benzetmeler ve duygusal derinlikler katan bir dil sanatıdır. İlk bakışta sadece edebiyatın süsü gibi görünse de, günlük iletişimimizde de önemli bir rol oynar. Eğretilmeler, kelimelerin yetersiz kaldığı durumlarda bize imdada yetişerek, duygu ve düşüncelerimizi daha net ve etkili bir şekilde ifade etmemizi sağlar. Bu dilsel araçlar, soyut kavramları ve duyguları somut birer imgeye dönüştürerek, zihnimizde daha net bir şekilde canlanmalarını sağlar.

Örneğin, “kalbim taş gibi” benzetmesi, üzüntü ve hissizliği somut bir nesneyle ilişkilendirirken, “hayallerim birer kelebek gibi uçup gitti” benzetmesi ise hayal kırıklığı ve kayboluşu şiirsel bir dille ifade eder. Eğretilmeler, dilin estetik ve ifade gücünü artırarak, iletişimimizi zenginleştirir ve derinleştirir. Bu nedenle, eğretilemenin doğru ve etkili bir şekilde kullanılması, hem edebi metinlerde hem de günlük dilde önemli bir yer tutar.

Eğretilemenin bu işlevi, özellikle yazınsal çeviri bağlamında büyük önem taşır. Çevirmenler, kaynak metindeki eğretilmeleri doğru bir şekilde hedef dile aktarmak için, hem dilsel hem de kültürel bağlamları dikkate almalıdır. Bu sayede, metnin orijinal anlamı ve duygusal tonu korunur, aynı zamanda okuyucunun zihninde benzer imgeler ve duygular canlandırılır. Eğretileme, sadece dilin estetik bir unsuru değil, aynı zamanda anlamın derinleştirilmesi ve zenginleştirilmesi için vazgeçilmez bir araçtır.

Eğretilmeye, konuşmalarımızı daha şiirsel yapan bir araç olarak bakmak yeterli değildir. Aslında, toplum içerisinde insanlarla olan günlük iletişimimizde kendimizi ifade edebilmek için eğretilmeye sıkça başvururuz. Eğretilmeler, çevremizdeki olayların ve nesnelerin anlatımsal özelliklerini ifade etmek ve dilsel olarak tam karşılığını bulamadığımız zihinsel içerikleri adlandırmak için kullanılır. Günlük hayatımızda sık kullandığımız bu dil sanatı, yazında da vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Örneğin, bir şairin güzele “ey mâh” diye hitap etmesi, eğretilemenin bir sözyem olarak, duygusal bir deneyim ve bu deneyimin anlatımı arasında bir köprü işlevi

gördüğünü gösterir. Eğretilmeler, soyut düşünceleri ve duyguları somut ve anlaşılır hale getirerek, hem günlük dilde hem de edebi metinlerde etkili bir iletişim sağlar.

Bu nedenle, eğretilmenin kullanımı, sadece edebi eserlerde değil, günlük iletişimde de anlamın derinleştirilmesi ve ifadenin zenginleştirilmesi için kritik bir rol oynar. Eğretilme, dilin sınırlarını genişleterek, konuşma ve yazı dilimize estetik bir değer katar. Bu dilsel araç, bireylerin düşüncelerini ve duygularını daha etkili bir şekilde ifade etmelerini mümkün kılarak, iletişimi hem anlamlı hem de sanatsal hale getirir.

Atasözü, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme veya mesel olarak tanımlanırken; deyim, genellikle gerçek anlamlarından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği veya tabirdir. Deyim, belirli bir kavramı ifade etmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır ve genel kural niteliğinde bir söz değildir. Deyimi atasözünden ayıran en önemli özellik budur (Aksoy, 1993, s. 17).

Atasözleri, toplumsal deneyimlerin ve kolektif bilincin bir yansıması olarak, genellikle belirli bir ders veya öğüt içerir. Bu özellikleriyle atasözleri, kültürel mirasın önemli bir parçası haline gelmiştir. Deyimler ise, belirli durumları veya kavramları ifade etmek için kullanılan, anlamı kelimelerin bireysel anlamlarından farklı olan sabit ifadelerdir. Deyimler, genellikle mecazi anlamlar taşır ve dilin estetik zenginliğini artırır.

Bu ayrım, çeviri çalışmalarında da önemli bir rol oynar. Atasözlerinin çevirisinde kültürel ve toplumsal bağlamların dikkate alınması gerekirken, deyimlerin çevirisinde doğru anlamın korunması ve hedef dilde uygun bir karşılık bulunması önemlidir. Bu nedenle, atasözü ve deyimlerin doğru ve etkili bir şekilde çevrilmesi, hem kaynak metnin orijinal anlamını korumak hem de hedef dilde doğal ve anlaşılır bir ifade sağlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Deyimler ve atasözleri, gerçek anlamlarının ötesinde, bağlam içinde kazandıkları yeni anlamlarla ve dilin kültürel öğeleriyle harmanlanarak ortaya çıkar. Bu dilsel ifadeler, sözcüğü sözcüğüne çevrildiklerinde genellikle uygun olmayan anlamlara gelir ve iletişimdeki işlevselliğini yitirirler.

Örneğin, “düğün değil, bayram değil, eniştem beni niye öptü”, “kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla”, “Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olmak”, “Sultanahmet’te dilenip Ayasofya’da sadaka vermek” gibi deyimlerin başka dillere çevrilmesi, farklı kültürlerden gelen bireylerin bu ifadeleri anlamasını zorlaştırabilir (Aksan, 2003, s. 76).

Bu örnekler, deyim ve atasözlerinin yalnızca dilsel değil, aynı zamanda kültürel bağlamlarla da güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu gösterir. Bu nedenle, deyim ve atasözlerinin çevirisinde, doğrudan çeviri yerine, hedef dilde benzer anlam ve etkiyi taşıyan eşdeğer ifadeler bulunmalıdır. Aksi halde, çeviri metinlerde yanlış anlamalar ve iletişim kopuklukları meydana gelebilir.

Çevirmenler, bu tür kültürel ve dilsel farklılıkları göz önünde bulundurarak, kaynak metindeki deyim ve atasözlerinin anlamını ve işlevini hedef dilde koruyacak stratejiler geliştirmelidir. Bu yaklaşım, çeviri metinlerin hem anlamını hem de kültürel

zenginliğini koruyarak, okuyucuların metni doğru ve etkili bir şekilde anlamalarını sağlar.

Bir eserin çevirisinde sosyokültürel kavramların çevirmen tarafından iyi analiz edilmesi son derece önemlidir. Bu sosyokültürel kavramların başında deyimler ve atasözleri gelmektedir. Deyimler ve atasözleri, bir toplumun dilsel ve kültürel mirasının önemli parçalarıdır ve genellikle doğrudan çeviri ile hedef dilde tam anlamlarını koruyamazlar. Bu nedenle, çevirmenlerin bu dil öğelerini hedef dile aktarırken, hem kaynak dildeki anlamlarını hem de kültürel bağlamlarını dikkate alması gerekmektedir.

## 2. Çalışma

İranlı hikâye yazarı, düşünür ve eleştirmen olan Seyyid Celâl Âl-i Ahmed, 1923 yılında Tahran'da doğmuştur. Babası Seyyid Ahmed Hüseyinî-yi Tâlekânî ve amcası Âyetullah Mahmûd Tâlekânî, dönemin önde gelen din âlimlerindedir. Ulema bir ailenin ferdi olarak eğitimine dinî eğitimle başlamış, sonrasında modern eğitimle devam etmiştir. II. Dünya Savaşı'nın bütün hızıyla sürdüğü 1944 yılında İran'da gelişen Marksist akımlardan etkilenerek Halk Partisi'ne (Hizb-i Tude) katılmıştır. Bu dönemde çağdaş İran hikâyeciliğinin en büyük isimlerinden Sâdık Hidâyet ile tanışma fırsatı bulmuştur. Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra Fars Dili ve Edebiyatı alanında doktora yapmaya başlamış ancak çeşitli sebeplerle çalışmasını yarıda bırakmıştır. Bu tarihten itibaren Tahran'daki çeşitli okullarda uzun süre öğretmenlik yapmış ve bu deneyimi sayesinde çeşitli makale ve hikâyelerinde İran'daki eğitim sisteminin çarpıklıklarını dile getirmiştir. Kısa ömrüne sığdırdığı farklı alanlarda çok sayıda eserin yanı sıra Dostoyevski, Albert Camus, Sartre, Andre Gide, Ionesco gibi isimlerden yaptığı çevirilerle de tanınmaktadır. Ancak, daha çok hikâyeleriyle ön plana çıkmıştır. Celâl Âl-i Ahmed, sade dili, açık, net ve anlaşılır yazabilme özelliğiyle diğer yazarlardan ayrılmaktadır. Siyasi görüşlerini ifade etmekten çekinmeyen, siyasilerin sorunlu adam olarak gördüğü Ali Şerîatî ile görüşen, dinî konulardaki bazı eleştirileri dinsizlik olarak algılanan ama yine de düşüncelerini sansürlemeyen Âl-i Ahmed, açıklınlığını eserlerine de yansıtmıştır.

Âl-i Ahmed'in eserlerinde sosyal hayatın keşmekeşliği ve ideal bir sosyal hayat düşüncesi bulunmaktadır. Hayatın içinden biri olan Âl-i Ahmed, "Okul Müdürü" hikâyesinde okulun işleyişini eleştirerek toplumun genelinin sosyal hayatla irtibatını ironik bir üslupla gözler önüne sermektedir. "Okul Müdürü" hikâyesi, konu açısından mizahi bir eser değildir, ancak ravinin sözlerinde, özellikle açıklamalarında ve hikâyemsi konuşmalarında mizah unsuru bulunmaktadır. Bu hikâyede eğretilme, argo, mizahî teşbih, abartma, alçaltma, tezat, paradoks ve devrik cümle gibi unsurlardan faydalanılmıştır (Âl-i Ahmed, 2017, s. 5).

Uzun hikâye-kısa roman türündeki eser, on dokuz bölümden oluşmakta ve bir eğitim-öğretim yılının maceralarını anlatmaktadır. Kahraman, öğretmenliğin tekdüze yaşamından usanmış ve bu nedenle bir torpil bulup şehre yakın, yeni yapılan bir okula müdür olarak atanmıştır. Kahramanın "Neden ilkokul müdürü olmak istiyorum?" sorusuna verdiği cevap, eserin ele aldığı temaların ve karakterin içsel motivasyonlarının anlaşılması açısından önemlidir:

“Bence bütün bu sıkıntılar bu kahrolası sigara yüzündendi, aklımca onun masrafını yeni işimdeki zamlarla karşılayacaktım. Doğrusu öğretmenlikten midem bulanıyordu. On sene (a,b,c..) ders vermek, saçma sapan sözlerime anlam veremeyen yüzüme şaşkın şaşkın bakan el çocukları... Hangi sözcük hangi harfle yazılır, Horasanlı ve Hint üslupları, Deri Farsçası Şiiri ve mecazlar... Böyle saçma sapan sözler. Aptallaştığımı gördüm. Müdür olayım dedim. İlkokul müdürü olayım. Artık ne ders anlatacağım ne de vicdanım her an 12, 14 puan arasında gidip gelecek. Tatilimin en lezzetli parçası olan son günleri kurtarmak için telafi sınavında her ahmak ve şuursuz öğrenciye 7 vermek zorunda kalmayacağım. Bu sebeplerle yola çıktım” (Âl-i Ahmed, 2017, s.14-15).

Bu metin, karakterin öğretmenlikten duyduğu sıkıntıları ve müdür olma kararını açıklamaktadır. Öğretmenlikten bıkkınlık ve tiksinti duyan karakter, sigara masrafını karşılamak için yeni bir işte zam almayı planlar. Öğretmenlikte yaşadığı rutin ve anlamsız ders anlatma süreçlerinden, öğrencilerin anlamayan bakışlarından ve sürekli olarak düşük notlarla uğraşmaktan yorulmuştur. Müdür olarak daha rahat bir pozisyon elde etmek ve öğretmenliğin getirdiği sıkıntılardan kurtulmak istemektedir. Bu kararını açıklarken, müdürlük yapmanın kendisi için daha az stresli ve daha az sorumluluk gerektiren bir iş olacağını vurgular.

Celâl Âl-i Ahmed’in bu eseri, realist çizgiler taşıyan bir anlatıma sahiptir. Bu realizmin temel nedeni, hikâyedeki tasvirlerin hem yoğun hem de ayrıntılı bir şekilde çizilmiş olmasıdır. Âl-i Ahmed, anlatısında gerçeklerin olumsuz yönlerini ön plana çıkararak, toplumsal ve siyasi eleştirilerini vurgulamaktadır. Bu olumsuz yönler, feodalizm, toplumsal ve siyasi karmaşa, keşmekeşlik, laçkalık, bürokrasi, memuriyet hayatı, doğru düzgün yöneticilik yapamayan müdürler ve o dönemlerdeki okulların işleyişi gibi konularda belirginleşir.

Eserde, bu problemler ve açmazlar mikro düzeyde bireysel ve kurumsal bağlamlarda ele alınmakta, aynı sorunların makro düzeyde toplum geneline yayıldığı görülmektedir. (Âl-i Ahmed, 2017, s.7). Âl-i Ahmed, hikâyesinde bireylerin ve kurumların yaşadığı sıkıntıları detaylı bir şekilde tasvir ederek, dönemin genel toplumsal yapısına ve yönetim anlayışına eleştiriler getirmektedir. Bu eleştiriler, realist bir bakış açısıyla sunulmuş olup, dönemin sosyo-politik yapısının derinlemesine analizini içermektedir.

Bu bağlamda, Âl-i Ahmed’in eseri, yalnızca bireysel hikâyeler üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal eleştiriler aracılığıyla da realizmin sınırlarını genişletmekte ve okuyuculara kapsamlı bir toplumsal panorama sunmaktadır. Yazarın kullandığı realist anlatım tarzı, eserinin hem edebi değerini artırmakta hem de toplumsal ve siyasi eleştirilerini daha etkili bir şekilde iletmesini sağlamaktadır.

Hikâye, dil ve üslup yönüyle sonraki yazarları derinden etkilemiştir. İnceleme sonucunda, kahramanın olaylar karşısında hissettiklerini anlatmak için seçtiği eğretilmeler, deyimler ve atasözleri ile erek metindeki karşılıkları eşdeğerlik açısından birlikte ele alınmıştır. Celâl Âl-i Ahmed’in eserinde kullanılan bu dilsel öğeler, kahramanın duygusal ve düşünsel dünyasını zenginleştirir. Çeviri sürecinde bu öğelerin doğru ve anlamlı bir şekilde aktarılması, metnin orijinal anlamının korunması ve hedef dilde benzer bir etki yaratılması açısından önemlidir. Erek metindeki karşılıkların, kaynak metindeki dilsel öğelerle eşdeğerlik düzeyinde örtüşmesi incelenmiş, çevirmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve kullandıkları stratejiler değerlendirilmiştir.



که از دور علم افراشته هیکل معلم کلاس چهار نمایان شد. از همان ته مرا دیده بود. تقریباً می دید. پاهای بلندی" داشت، ناچار خوب می توانست بدود. اما هیکل سنگین بود. و چه غذایی می کشید! تحمل این یکی را نداشتم"

(Âl-i Ahmed, 1384, s. 26) Bölümün Türkçeye çevirisi şu şekildedir:

“Uzaktan açılmış alem<sup>1</sup> gibi dördüncü sınıfın öğretmenin cüssesi göründü. Kapının dibinde beni hemen görmüştü. Koşuyor gibiydi. Uzun ayakları vardı. İyi koşuyordu; ama cüssesi ağırdı ve ne çok azap çekiyordu! Artık buna katlanacak gücüm kalmamıştı.” (Âl-i Ahmed, 2017, s. 35)

م کلاس چهار نمایان شد که از دور علم افراشته

“Alem”, Arapça bir kelime olup işaret, alâmet, nişan, sembol, sancak<sup>2</sup>, bayrak, bandrol, flama<sup>3</sup> gibi anlamlara gelir. Sancak manasında da kullanılmaktadır. Aşura merasimlerinde kullanılan alemlerin tarihi arka planına bakıldığında Kerbelâ Vak'asında Hz. Hüseyin'in sancağını taşıyan Alemdarı Hz. Abbas'ın (kollarıda kesilmek suretiyle) şehit edildiği ve Hz. Hüseyin'i temsil eden sancağın da düştüğü bilinmektedir. Aşura törenlerinde taşınan alemin, yere düşen sancağı tekrar taşımak ve böylece Hz. Hüseyin'in manevî olarak ölümsüzlüğünü ifade etmek üzere kullanıldığını söylemek mümkündür (Çobanoğlu Denknalbant, 2019, s. 185). Alemler aşura törenlerinin en büyük ve en gösterişli objeleridir. (Bkz: Fotoğraf 1)



**Fotoğraf 1.** Muharrem Töreninde taşınan bir alemin fotoğrafı<sup>4</sup>

Kaynak metinde dördüncü sınıfın öğretmeni için kullanılan “علم افراشته” (açılmış alem) ifadesi, öğretmenin iri ve gösterişli bir vücut yapısına sahip olduğunu anlatmaktadır. Çünkü alemler, Aşura törenlerinin en görkemli ve gösterişli parçalarıdır. Bu betimleme, kaynak metnin okuyucusu için kültürel arka planda anlaşılır ve etkileyicidir. Aşura törenlerinde alemler, Hz. Hüseyin ve Kerbela şehitlerinin anısını yaşatmak için en dikkat çekici sembollerdendir ve bu semboller toplumun zihninde güçlü ve etkileyici imgeler oluşturur.

1 Açılmış alem: Şii Müslümanların Muharrem ayında aşure törenlerinde gezdirdikleri sancak.

2 <https://lugatim.com/s/alem> (Erişim tarihi 15.06.2024)

3 [https://dsal.uchicago.edu/cgi-bin/app/steingass\\_query.py?qs=alam&matchtype=default](https://dsal.uchicago.edu/cgi-bin/app/steingass_query.py?qs=alam&matchtype=default) (Erişim tarihi 15.06.2024)

4 Kaynak: <http://nosytourist.com/iranevents> (Erişim tarihi: 05.05. 2023)

Ancak, erek metin okuyucusu için betimleme, nesnenin özelliklerinin dilsel olarak tam karşılığını sağlasa da, Türk okuyucu “açılmış alem” ifadesinin kültürel arka plan sebebiyle eğretilmeye kattığı heybet ve gösterişi tam anlamıyla içselleştiremeyebilir. Türk kültüründe alemler, özellikle Aşura törenlerindeki gibi güçlü bir sembolik anlama sahip olmadığından, ifadenin derin anlamını ve çağrışımlarını tam olarak kavramak zor olabilir. Bu durum, erek metinde benzer bir etki yaratmanın zorluğunu ortaya koyar.

Çevirmen, bu tür kültürel ve dilsel farklılıkları göz önünde bulundurarak, metnin orijinal anlamını ve duygusal tonunu korumaya çalışmalıdır. Bu bağlamda, çeviri sürecinde, erek dilde benzer bir etkiyi yaratabilecek alternatif ifadeler veya ek açıklamalar kullanmak gerekebilir. Örneğin, “ bayrak gibi dalgalanan” şeklinde bir ifade kullanarak, okuyucunun zihninde öğretmenin heybetli ve etkileyici görüntüsünü canlandırmak mümkün olabilir. Bu yaklaşım, hem orijinal metnin anlamını korur hem de erek metin okuyucusunun metni daha iyi anlamasını sağlar.

که حوصله این کارها را ندارم قرضم را از منبر شدن برایش خلاصه کردم و گفتم که حاضریم همه اختیارات را حالیش کردم باو بدهم. «اصلاً انگار کن که هنوز مدیری نیامده.» مهر مدرسه هم پهلویش خودش باشد. البته او را هنوز نمی‌شناختم. اما عاقبت باید ناظمی میداشتم. و که بهتر از او؟ که پیش از من دو ماهی مدرسه را بی مدیر گردانده و از دانشسرا هم که درآمده است و می‌داند تعلیم و تربیت چیست و ازین جور پیژرها. شنیده بودم که مدیرها قبلاً ناظم خودشان را انتخاب میکنند اما من و بدفتر سنگهایمان را وا کننیم. نه کسی را سراغ داشتم و نه حوصله‌اش را میکردم. حکم خودم را هم بزور گرفته بودم “رفتم”

(Âl-i Ahmed, 1384, s. 23) Bölümün Türkçeye çevirisi şu şekildedir:

“Bu işlerle ilgilenme isteğim olmadığını ona hissettirdim. Müdür olmağın amacı ona özetledim ve ona bütün yetkileri vermeye hazır olduğumu söyledim. Sen sanki hala müdür gelmemiş gibi düşün. Okulun mührü de sende olsun. Aslında onu da henüz tanıımıyordum. Ama sonuçta bir müdür muavinim olmalıydı. Ondan daha iyisi olmazdı benden önce iki ay boyunca okulu müdürsüz çekip çevirmiş, üniversite görmüş, eğitimin ne demek olduğunu biliyor ve bunun gibi saçmalıklar. ... Eteğindeki taşları döktük ve öğretmenler odasına geçtik” (Âl-i Ahmed, 2017, s. 31).

### سنگها را وا کنندن

Bütün ayrıntılarıyla açık açık konuşmak. (Güzelyüz ve Hasanazade Niri, 2023, s. 322)

Bu metinde geçen “سنگها را وا کنندن” (eteğindeki taşları dökmek) deyiimi, Türkçede “bütün bildiklerini açıklamak” anlamında kullanılır. Kaynak metinde okul müdürü, müdür muavinine tüm niyetini -niçin okul müdürü olduğunu, müdürlükten beklentisini, müdür muavininin işlerine karışmayacağını, hatta okulun mührünü dahi teslim almayacağını- tüm açıklığıyla aktarmakta ve sen yine bildiğin gibi işleri devam ettirebilirsin demektedir. Bu ifade, kaynak ve erek metin arasındaki kültürel ve dilsel aktarımın başarılı bir örneğini teşkil etmektedir. Burada, Türkçede “eteğindeki taşları dökmek” deyiimi, Farsça “سنگها را وا کنندن” ifadesinin karşılığını bulduğu ve aynı anlamı etkili bir şekilde ilettiği görülmektedir.

همان روز وارسى فهمیده بودم که مدیر قبلى مدرسه زندانى است. لابد کله‌اش بوى قرمه سبزی می‌داده و باز لابد حالا دارد کفاره گناهانى را می‌دهد که یا خودش نکرده یا آهنگرى در بلخ کرده

(Âl-i Ahmed, 1384, s. 12) Bölümün Türkçeye çevirisi şu şekildedir:

“Önceki müdürün hapiste olduğunu teftiş gününde anlamıştım. Muhtemelen kafasına taş düşmüş ve yine muhtemelen şimdi de işlemediği ya da kendisiyle alakası olmayan günahların cezasını çekiyor”(Âl-i Ahmed, 2017, s. 17).

### کله (کسى) بوى قرمه سبزی دادن

Bu metinde geçen "کله‌اش بوى قرمه سبزی می‌داده" (kafasına taş düşmek) ifadesi, Farsça deyim ve atasözleri sözlüğünde “gücünün ötesinde tehlikeli ve zahmetli eylemlere kapılan kimse” veya “kendini tehlikeye atmak; tehlikeye atılmak” anlamında kullanılmaktadır (Güzelyüz ve Hasanzade Niri, 2023, s. 386). Bu deyim, kişinin tehlikeli ve riskli işlere bulaşması ve bunun sonucunda başına gelen olumsuz durumu ifade eder.

Türkçede “kafasına taş düşmek” deyimini ise “bir felâkete uğramak”<sup>25</sup> anlamındadır. Bu deyim, kişinin beklenmedik bir felaketle karşı karşıya kalmasını ifade eder. Kaynak metinde, önceki müdürün siyasi olaylara karışması ve bu sebeple tutuklanması anlatılmaktadır. Dolayısıyla, Farsça deyim karşılığı olarak Türkçede “tehlikeye atılmak” deyiminin kullanılması daha uygun olacaktır. Bu ifade, kaynak metnin orijinal anlamını ve bağlamını daha doğru bir şekilde yansıtır ve erek metin okuyucusunun metni daha iyi anlamasını sağlar.

تاجر قالى بود. قالى هر چه بیشتر پا بخورد بهتر باب صادرات است و ناچار حرف ببازار صادرات کشیده بود که حاجى آقا از عرش برگشت. بلند شد و شلوارش را جلوى روى ما بپا کشید و آل و اوضاعش را درست جابجا کرد و «مساکم الله بالخیر» و از این اداها. معلم کلاس چهارم هم پابه پایش می آمد و گرم اختلاط شدند. ناظم به بچه‌هایی میماند که در مجلس بزرگترها خوابشان می‌گیرد و دلشان هم نمی‌خواهد دست بسر شوند.

(Âl-i Ahmed, 1384, s. 46) Bölümün Türkçeye çevirisi şu şekildedir:

“Halı tüccarıydı. Halı ne kadar çok kullanılırsa ihracatı o kadar iyi olur. Ve çaresiz mevzu ihracata gelmişti. Bu arada Hacı Ağa da gökyüzünden yere indi. Ayağa kalktı ve bizim gözümüzün önünde pantolonunu giydi...” (Âl-i Ahmed, 2017, s. 58)

### از عرش برگشت

Kaynak metindeki “gökyüzünden yere inmek” ifadesi, “ibadeti bitti” anlamında kullanılır ve bu ifadede biraz da işleme bulunmaktadır. Bu ifade, bir kişinin yüksek bir ruh hali veya dini vecibelerini yerine getirdiği bir dönemden sonra tekrar dünyevi işlere dönmesini anlatır. Erek metinde bu ifade, Türk okuyuculara aynı çağrışımı uyandırmaktadır. Türkçe ve Farsça arasındaki dil ve kültür yakınlığı sebebiyle, bu tür deyimlerin karşılıklı olarak birbirini anlam açısından tam olarak karşılması mümkündür.

5 [\(https://sozluk.gov.tr/?ara=ba%20C5%9F%20C4%B1na%20ta%20C5%9F%20d%20C3%BC%20C5%9Fmek%20\(veya%20ya%20C4%9Fmak\)](https://sozluk.gov.tr/?ara=ba%20C5%9F%20C4%B1na%20ta%20C5%9F%20d%20C3%BC%20C5%9Fmek%20(veya%20ya%20C4%9Fmak)) (Erişim tarihi: 15.06.2024)

Bu ifadeler, her iki dilde de benzer kültürel ve dini referanslara dayandığı için, çeviri sırasında anlam kaybı yaşanmamaktadır. “Gökyüzünden yere inmek” ifadesi, hem Farsça hem de Türkçede, kişinin manevi bir deneyimden sonra tekrar günlük yaşama dönmesini ifade eder. Bu bağlamda, çeviride kültürel ve dilsel yakınlıkların avantajı belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

که کلون صدایی کرد و لای در باز شد. قیافه‌ام را هم به تناسب صدایم عوض کرده بودم. در بازتر شد. یارو با چشم هایش  
سلام کرد. و روپوش ارمکش را کشید کنار. هیچ چیز دیگرش را ندیدم. رفتم تو و با همان صدا پرسیدم  
...این معلم مدرسه که تصادف کرده –

تا آخرش را خواند. یکی را صدا زد و دنبالم فرستاد که طبقه فلان اطاق فلان. پنج شش تا کاج تک و توک وسط تاریکی پیدا  
بود.

(Âl-i Ahmed, 1384, s. 32-33) Bölümün Türkçeye çevirisi şu şekildedir:

“Kapının tahta sürgüsünü çekti ve kapı aralandı. Görünüşümü de sesim gibi değiştirmiştim. Kapı daha da açıldı. Herif gözleriyle selamladı ve kül rengi pamuklu ön-lüğünü kenara çekti ve başka bir şeyini görmedim. İçeri girdim ve aynı ses tonuyla sordum:

-Bu kaza yapan öğretmen....

Leb demeden leblebiyi anladı. Birisine seslendi. Peşimden yolladı. Filan kat, filan oda. Karanlıkta beş altı tane tek tük çam ağacı görülüyordu.” (Âl-i Ahmed, 2017, s.80)

تا آخرش را خواند

Biz sözün devamını getirmek. Leb demeden leblebiyi anlamak (Güzelyüz ve Hanzade Niri, 2023, s. 122).

“Leb demeden leblebiyi anlamak” deyimini, TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünde “daha söze başlanırken ne denilmek istendiğini çabucak anlamak” anlamında kullanılmaktadır. Kaynak metinde okul müdürü, kaza yapan dördüncü sınıf öğretmenin odasını öğrenmek niyetiyle “bu kaza yapan öğretmen...” dediği anda, bekçi hemen “filan kat, filan oda” diyerek soruyu tamamlamadan sorunun cevabını vermiştir. Bu hızlı ve anlayışlı cevaptan etkilenen müdür, “تا آخرش را خواند,” yani “leb demeden leblebiyi anladı” deyimini kullanmıştır.

Bu deyim, kaynak metinde, bekçinin müdürün ne demek istediğini hemen kavraması ve eksiksiz bir şekilde yanıt vermesini ifade eder. Erek metinde de bu durum, “leb demeden leblebiyi anlamak” deyimini ile başarılı bir şekilde aktarılmıştır. Türkçe deyim anlamı, okuyucuya bekçinin müdürün sözünü tamamlama gereği duymadan ne demek istediğini anladığını ve buna göre hareket ettiğini net bir şekilde iletir.

Çeviri sürecinde, bu tür deyimlerin doğru ve etkili bir şekilde aktarılması, kaynak metnin orijinal anlamını ve dilsel zenginliğini korumak açısından son derece önemlidir. “Leb demeden leblebiyi anlamak” deyimini, okuyucunun durumu hemen kavramasına yardımcı olur ve bekçinin hızlı ve doğru tepkisini vurgular. Bu deyim kullanımı, erek metinde okuyucunun olayın dinamiğini ve karakterler arasındaki iletişimi daha iyi anlamasını sağlar.

Sonuç olarak, kaynak metinde kullanılan "د تا آخرش را خواند" ifadesinin erek metinde "leb demeden leblebiyi anlamak" olarak çevrilmesi, çeviri sürecinde dilsel ve kültürel anlamın doğru bir şekilde aktarılmasına örnek teşkil eder. Bu yaklaşım, hem kaynak hem de erek metnin okuyucuları için metnin orijinal anlamını ve bağlamını muhafaza eder, böylece metnin etkisini artırır.

### 3. Sonuç

Bu çalışmada, Celâl Âl-i Ahmed'in "Modir-i Medrese" (Okul Müdürü) adlı eserinden seçilen bölümler, eğretilme, deyimler ve atasözleri açısından incelenmiştir. Bu dil öğelerinin bilişsellik ve kültürel bağlamlarla ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Farsça ve Türkçe akraba diller olmamakla birlikte, tarihsel ve kültürel etkileşim nedeniyle ortak kelime ve ifadeler barındırmaktadırlar. Bu durum, bazı avantajlar sağlasa da, doğrudan çeviri her zaman eşdeğerlik sağlamayabilir. Çevirmenlerin, eğretilmelerin anlaşılabilirliğini sağlamak için kültürel ve dilsel farkındalıkla çalışmaları gerekmektedir.

Çeviri sürecinde, kaynak ve erek metinler arasındaki kültürel ve dilsel eşdeğerliğin sağlanması kritik öneme sahiptir. Farsça ve Türkçe arasındaki deyim ve atasözlerinin yakınlığı, coğrafi yakınlık, kültürel etkileşim ve tarihsel bağlardan kaynaklanmaktadır. Bu etkileşim, çevirmenlerin kaynak metindeki anlamı hedef dile aktarırken uygun ifadeleri bulmalarını kolaylaştırmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmada incelenen örnekler üzerinden, eğretilme, deyim ve atasözlerinin yazınsal çevirideki işlevleri ve çeviriye olan katkıları ortaya konulmuştur. Çevirmenlerin, kültürel ve dilsel unsurları dikkate alarak doğru ve etkili çeviriler yapmaları, metnin orijinal anlamını koruyarak hedef okuyucunun metni doğru bir şekilde anlamasını sağlamaktadır. Bu tür dil öğelerinin çevirisinde, kültürel ve dilsel uyumun sağlanması, yazınsal çevirinin kalitesini ve başarısını artıran en önemli faktörlerden biridir.

### Kaynakça

- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. (1993). *Türkçe Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Âl-i Ahmed, C. (2017). *Modir-i Medrese*. (A. Atalay, Çev.) İstanbul: Büyüyenay.
- Âl-i Ahmed, C. (1384) *Modir-i Medrese*. Tahran: Câmedarân.
- Bal, E. ve Kırca, M. (2021). *Çevirinin Dilbilimsel Yönleri Üzerine*. World Language Studies (WLS), 1, 64-72.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Bulut, T. (2012). *Çeviride Eşdeğerlik: Eğretilmeler*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 21(1), 75-82.
- Çobanoğlu Denknalbant, A. (2019). *İran'da Muharrem Ayı Aşura Törenlerinde (Taziye) Kullanılan Litürjik Bir Obje: Hz. Hüseyin'in Sancağını Temsilen "Alem"*. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. Sayı 92, 171-206.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual
- Güzelyüz, A. ve Hasanzade Niri, M.H. (2023). *Örnekli Farsça-Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Demavend.
- Handan, A. ve Tuna, S. (2019). *Kültürbilim Bağlamında Almanca Deyimlerin Çevirisine Bir Bakış*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 11(29), 453-463.
- Karaman, B. İ. (2012). *Eğretilmenin Çevirisi* Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, CII, s.327-336.
- Kenny, D. (2009). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. (Equivalence. M. Baker & G. Saldanha, Ed.), (2. Baskı). New York: Routledge.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Studies and Beyond*. Amsterdam: BenjaminsPub.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Vermeer, H. J. (2000). *Skopos and Commission in Translational Action*. in The Translation Studies Reader, L. Venuti (ed), Routledge, Taylor & Francis Group, Oxford and New York.
- Vermeer, H. J. (2008). *Çeviride Skopos Kuramı*. (A. H. Konar, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Yalçınkaya, O. D. (2020). *Çeviride Eşdeğerlik Kuramı Bağlamında Deyimler Sorunu: Benim Adım Kırmızı Örneği*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 24, 96-104.

## Extended ABSTRACT

The aim of this descriptive study is to examine metaphors, proverbs and idioms in the context of literary translation, which serves as a bridge between emotions and their expressions, from a linguistic and cultural point of view. For this purpose, a few sections from the work named “Modir-i Madrasah” written by Celal Âli Ahmed, the leading author of Modern Iranian Literature, in 1958, and the translation of this work, which was translated into Turkish as the “School Director” in 2017, were selected and examined. In this long story, which is considered to be the most important and most famous work of Âli-i Ahmed, written in a realistic style, the search for peace and despair of a teacher who was the principal during the events that took place in 1953 after the revolution following the fall of the then prime minister Mohammed Mossadegh’s government is told. . The story has greatly influenced subsequent writers in terms of language and style. When one work is translated into another, he may not be able to fully express his feelings, just like a man trying to speak in a foreign land. This may be due to the linguistic elements used to convey the hero’s emotions not being fully reflected in the translation. Our hero feels various emotions in response to the events he experiences in the story. He uses linguistic elements such as metaphors, idioms and proverbs to convey these feelings to the reader. However, when these elements cannot be fully met in translation, the hero’s emotions cannot be fully conveyed to the reader. For example, when our hero is angry, he may use expressions such as “I went crazy” or “blood splattered into my brain.” These expressions can be translated into simpler expressions such as “I was very angry” or “I was angry”. In this case, the severity and intensity of the hero’s anger may not be fully conveyed to the reader. Similarly, when our hero is sad, he may use expressions such as “my heart is shattered” or “the world has fallen on me.” These expressions can be translated into simpler expressions such as “I was very sad” or “I was overwhelmed with sadness”. In this case, the depth and intensity of the hero’s sadness may not be fully conveyed to the reader. As a result, when translating one work into another, the linguistic elements used to convey the emotions of the hero cannot be fully met, which can be a hindering factor in creating the main effect of the work on the reader. In the translation process, ensuring cultural and linguistic equivalence between the source and target texts is of critical importance. The closeness of idioms and proverbs between Persian and Turkish stems from geographical proximity, cultural interaction, and historical ties. This interaction makes it easier for translators to find appropriate expressions when translating the meaning in the source text into the target language.

As a result, the functions of metaphors, idioms, and proverbs in literary translation and their contributions to translation have been revealed through the examples examined in this study. Translators' accurate and effective translations, taking into account cultural and linguistic elements, preserve the original meaning of the text and ensure that the target reader understands the text correctly. Ensuring cultural and linguistic harmony in the translation of such language elements is one of the most important factors that increase the quality and success of literary translation.

**Etik Kurul İzni**

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

**Çatışma Beyanı**

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

**Destek ve Teşekkür**

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

**Ethics Committee Permission**

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

**Deconfliction Statement**

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

**Support and Thanks**

Support was not received from any institution or organization in the study.